

بازشناسی و بررسی نقش مساجد از گذشته تا به امروز: نمونه موردی: مسجد ثارالله مشهد

سپیده صفائی^{۱*}، سپیده بنازاده^۲، امیراحمد امینیان^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه غیرانتفاعی خیام، (safaeisepideh@gmail.com)

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه غیرانتفاعی خیام، (sepidebannazade@gmail.com)

۳- استادیار دانشگاه بین المللی امام رضا مشهد، (amir_58_aminian@yahoo.com)

چکیده

از قرون اولیه اسلامی بنای مسجد نقش ویژه ای در شکل گیری شهرهای اسلامی داشته است. مساجد در حال تغییرات سریع کالبدی و اجتماعی هستند. بارزترین تمایز که از شدت وقوع نیاز به آمار و سند ندارد، هم کاسته شدن از جمعیت نمازگزاران و هم کاسته شدن از موقعیت محوری مسجد در محلات و پویایی حضور افراد در آن به عنوان یک فضای عمومی است که این بیانگر این موضوع است که مساجد ما برخلاف گذشته نتوانسته اند با معماری زمان و عصر خود در هم بیامیزند و از لحاظ فرعی و عملکرد ظاهری، همسو و همگام با نیازهای معاصر شوند. از دیگر سو سیمای کلی شهرهای ما نیز تا حد زیادی عاری از مفاهیم اعتقادی، اجتماعی و فرهنگی شده و حضور در مساجد در شهرها به عنوان مهم ترین عناصر ساختار شهر، بسیار کمرنگ شده است. این وضعیت در حالی روی داده است که تعداد مساجد حاضر در شهر به صورت تصاعدی بالا رفته است و هر ساله نهادهای مرتبط آمارهایی از ساخت مساجد یا افزودن گنبد و گلدسته به این کالبدها ارائه می دهند، در حالی که هیچ آمار عمومی از حضور افراد در مساجد و همچنین نقش مساجد در جامعه ارائه نمی شود. تجربه های دلنشین از رشد در فضای مساجد، از تجربه های کودکان بازی در مسجد و رقابت در نقش داشتن در این نهاد اجتماعی، آموختن در کانون های علمی، کتابخانه مساجد و... مهم تر از همه تجربه های آیینی و عبادی که خویش امروز ما را شکل داده است که ما و نیاکان ایرانی مان از این کالبد نهادی به یادگار گرفته ایم. پرسش اصلی پژوهش آن است چرا با گذشت زمان نقش مساجد در شهرهای اسلامی کمرنگ شده است. پژوهش در این مقاله توصیفی است و مبتنی بر مطالعات کتابخانه ای می باشد تا جایگاه و روند تحولات نقش مساجد در شهرهای ایرانی - اسلامی تا به امروز مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد و در نهایت مسجد ثار الله محله کوثر مشهد از این منظر مورد بررسی قرار گیرد.

کلمات کلیدی: مسجد، معماری معاصر، مفاهیم اجتماعی_ فرهنگی